

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
19 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
Методологічні проблеми психології

Галузь знань С “Соціальні науки, журналістика та інформація”

Спеціальність С4 “Психологія”

Освітня програма “Психологія” (ОС “Доктор філософії”)

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробник: професор кафедри психології, доктор психологічних наук, професор
Олексій ПОЛУНІН, Микита ПАНОВ.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни “Методологічні проблеми психології”

Навчальна дисципліна знайомить студентів з основними теоретичними та методологічними проблемами сучасної психології, їх історією та підходами до розв’язання. Розкривається роль категоріального апарату для утворення різних перспектив бачення методологічних проблем. Окремий наголос робиться на відкритих проблемах як просторі для активної дослідницької роботи молодих науковців. В курсі вивчаються принципи науково-дослідної діяльності, основні функції науки та логіка становлення наукового психологічного знання. Окрема увага приділяється осягненню інструментарію науково-дослідницької діяльності.

Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти		
Освітній ступінь	доктор філософії	
Спеціальність	С4 Психологія	
Освітньо-професійна програма	«Психологія»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	_____ (назва)	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	20 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	25 год.	10 год.
Лабораторні заняття	0 год.	0 год.
Самостійна робота	75 год.	100 год.
Індивідуальні завдання	0 год.	0 год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	3 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення з основними теоретичними і методологічними проблемами сучасної психології, їх історією, вивчення принципів і логіки становлення наукового психологічного знання, осягнення інструментарію науково-дослідницької діяльності.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері психології, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність до наукового мислення (високий рівень абстрактного мислення, аналізу й синтезу) та креативного підходу у вирішенні наукових задач;

ЗК 02. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на підґрунті системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 02. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп та організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК 04. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології, зокрема психології розвитку особистості, та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі толеруючи невизначеність; доводячи унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.

Досягти таких програмних результатів навчання:

ПРН 01. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.

ПРН 02. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.

ПРН 04. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології, зокрема психології розвитку особистості, та дотичних міждисциплінарних напрямів, із дотриманням норм професійної і академічної етики.

ПРН 06. Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Змістовий модуль 1. Психологічна наука в системі знань												
Тема 1. Наука як сфера діяльності із виробництва нових знань.	1-2	10	2	2			6	10	2	2			6

Тема 2. Філософія і психологія:	3-4	10	2	2			6	10	2	2			6
історичні витоки і сучасність.													
Тема 3. Місце психології в сучасній науці. Методологія психології як галузі науки.	5	10	2	2			6	10					10
Тема 4. Методологічні дихотомії в психології.	6	10	2	2			6	10					10
Тема 5. Основні моделі людини як дослідницькі парадигми в психології.	7	20	2	2			16	20					20
Разом за змістовим модулем 1	7	60	10	10			40	60	4	4			52
Змістовий модуль 2. Методологічні проблеми психології.													
Тема 1. Категоріальний апарат психології: еволюція і перспективи.	8-9	10	1	2			7	10	2	2			6
Тема 2. Наукова революція і категоріальний апарат психології.	10	10	2	3			5	10	2	2			6
Тема 3. Пояснювальні принципи в психології.	11	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 4. Закони та дослідницькі проблеми в психології.	12-13	10	2	2			6	10					10
Тема 5. Психологія особистості та її методологічні проблеми.	14	10	2	3			5	10					10
Тема 6. Психологія і сучасні когнітивні науки.	15	10	1	3			6	10					10
Разом за змістовим модулем 2	8	60	10	15			35	60	6	6			48
Усього годин		120	20	25			75	120	10	10			100

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука як сфера діяльності із виробництва нових знань	2
2	Філософія і психологія: історичні витоки і сучасність	2
3	Місце психології в сучасній науці. Методологія психології як галузі науки.	2
4	Методологічні дихотомії в психології.	2
5	Основні моделі людини як дослідницькі парадигми в психології.	2
6	Категоріальний апарат психології: еволюція і перспективи.	1
7	Наукова революція і категоріальний апарат психології.	2
8	Пояснювальні принципи в психології.	2
9	Закони та дослідницькі проблеми в психології.	2
10	Психологія особистості та її методологічні проблеми.	2
11	Психологія і сучасні когнітивні науки.	1

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука як сфера діяльності	2
2	Взаємозв'язок філософії і психології: історія і сучасність	2
3	Методологія психології як галузі науки.	2
4	Дихотомія як атрибут психологічного мислення.	2
5	Модель людини як парадигма психологічного мислення.	2
6	Базові категорії психології як інструментарій пізнання.	2
7	Перетворення категоріального апарату і методів дослідження під впливом наукової революції.	3
8	Теорії пояснення і психологія як наука.	2
9	Поняття закону в науці та закони в психології.	2
10	Особистість як ключова категорія в моделюванні поведінки.	3
11	Сучасна когнітивістика і психологія.	3

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологія та наукова парадигма в розумінні Т.Куна.	6
2	Методологія та наукова парадигма в розумінні К.Поппера.	6
3	Методологія та наукова парадигма в розумінні П.Фейєрабенда .	6
4	Теорії властивості.	6
5	Теорії пояснення.	16
6	Теорії причинності.	7
7	Етапи експериментального наукового дослідження.	5
8	Поняття наукового закону. Закони в психології.	6
9	Психологічні особливості утворення категорій когнітивною системою	6
10	Категорія та категоріальний апарат як простір для мислення науковця.	5
11	Сучасна когнітивістика та її міждисциплінарний характер.	6

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- кейс-метод;
- метод навчальних дискусій та дебатів.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного “Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у НУБіП України”.

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Психологічна наука в системі знань		
Практична 1. Наука як сфера діяльності	Знати основні функції та завдання науки, її роль в розвитку суспільства, в забезпеченні наукового та економічного прогресу й сталого розвитку.	10
Практична 2. Взаємозв'язок філософії і психології: історія і сучасність	Вміти визначати сучасні тенденції в розвитку філософії (індуктивна метафізика, когнітивна філософія, експериментальна філософія), розуміти їх значення для психологічної науки.	10
Практична 3. Методологія психології як галузі науки.	Вміти застосовувати методологічні основи наукових досліджень в психології та розуміти їх зв'язок з основними психологічними парадигмами.	10
Практична 4. Дихотомія як атрибут психологічного мислення.	Розуміти особливості застосування основних дихотомічно пов'язаних категорій в психологічній науці, розуміти їх вплив на дослідницьку діяльність.	10
Практична 5. Модель людини як парадигма психологічного мислення.	Вміти застосовувати основні моделі людини в психологічному мисленні, їх атрибути та специфіку їх пояснювального потенціалу в різних галузях психології.	10
Модульна контрольна робота 1.		50
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Методологічні проблеми психології		
Практична 1. Базові категорії психології як інструментарій пізнання.	Розуміти роль базових категорій як інструменту пізнання, особливості їх використання та обмеження в моделюванні явищ, що обумовлені використанням категоріальним апаратом.	8

Практична 2. Перетворення категоріального апарату і методів дослідження під впливом наукової революції.	Знати філософські концепції зміни наукової парадигми, розуміти наслідки таких змін.	10
Практична 3. Теорії пояснення і психологія як наука.	Знати основні теорії пояснення та розуміти можливості їх застосування в психології.	8
Практична 4. Поняття закону в науці та закони в психології.	Знати поняття норми, природу норм та закону в науці. Вміти формулювати критичне бачення відомих законів в психології.	8
Практична 5. Особистість як ключова категорія в моделюванні поведінки.	Знати основні теорії особистості, розуміти їх спільні властивості та їх істотні розбіжності; вміти застосовувати теорії особистості до пояснення поведінки.	8
Практична 6. Сучасна когнітивістика і психологія.	Вміти застосовувати напрацювання з когнітивних наук для розв'язання дослідницьких проблем в психології.	8
Модульна контрольна робота 2.		50
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Відтермінування здачі завдань самостійної роботи, практичних занять у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомої для здобувача причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації. Відтермінування здачі екзамену може бути дозволене у випадку вагомої причини за умови погодження з гарантом ОНП та відділом Аспірантури. Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю здобувача залишається вчасне надання таких Документів.
Політика щодо академічної доброчесності	Вступаючи на цей курс, здобувачі повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (https://nubip.edu.ua/node/12654). Здобувачі повинні знати та дотримуватись академічної доброчесності з

	усіх питань цього курсу. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.
Політика щодо відвідування	Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до екзамену. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із гарантом ОНП та відділом аспірантури).

9. Навчально-методичне забезпечення:

Методологічні проблеми психології: ЕНК [для аспірантів спеціальності “Психологія”]. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1939> ;

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 144 с.
3. Татенко В. О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми : навч. посіб. / В.О. Татенко. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2019. 288с. <http://lib.iitta.gov.ua/706195/1/>
4. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-порівняльного апарату): навчально-методичний посібник / В. В. Рибалка. Київ : Ніка-Центр, 2003, 204 с.
6. Чернілевський Д.В. Методологія наукової діяльності: навч. посіб. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
7. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.